

Aan Aan de leden van het CVIN

Bezoekadres:
Fredrikkezaane, Gebouwen
van der Burchlaan 31
Postadres:
MPC 68 B
Postbus 20701
2500 EG Den Haag
www.defensie.nl

Datum 19 september 2002
Oms kenmerk DIS2002016544
Onderwerp NRBC dreiging Irak

Stellen:

Telefoon
Fax

Ten behoeve van de vergadering van het CVIN op 20 september 2002 bied ik u hierbij, ten gevolge op mijn eerdere notities over Irak, een MIVD rapportage aan over de dreiging van nucleaire-, radiologische, biologische- en chemische (NRBC) wapens

Directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

J.A. van Reijn
Generaal-majoor der mariniers

Land/regio

Irak

Titel/onderwerp

Dreiging van Nucleaire-, Radiologische, Biologische- en Chemische (NRBC) wapens

Samenvatting

Irak beschikt niet over faciliteiten die de capaciteit hebben om binnen redelijke tijd voldoende splijtstof te produceren voor de aanmaak van een nucleair wapen. Het land heeft hiervoor een aantal jaren nodig, ondersteuning daarbij vanuit het buitenland is daarbij noodzakelijk. Bij het wel beschikbaar komen van splijtstof is Irak in staat om binnen één jaar een simpel nucleair wapen te ontwikkelen. Wel is Irak in staat om zonder grote problemen en in korte tijd een radiologisch wapen te ontwikkelen.

Irak beschikt waarschijnlijk over een restant aan biologische strijdmiddelen, waarvan de werking inmiddels sterk gereduceerd is. Men wordt in staat geacht om op kleine schaal de productie van biologische strijdmiddelen te hervatten.

Het land beschikt waarschijnlijk over een strategische hoeveelheid chemische strijdmiddelen zoals zenuw- en mosterdgas. Gezien de beschikbare kennis en kunde moet men in staat worden geacht de productie van chemische strijdmiddelen relatief gemakkelijk te kunnen hervatten.

Irak bezit waarschijnlijk een restant van tenminste een dozijn al-Hussein ballistische raketten..

Inleiding

In vervolg op de notities "Irak: politiek-militaire situatie" (CVIN d.d. 19 juni 2002) en "Midden-Oosten; houding tegenover interventie in Irak" (CVIN dd. 30 augustus 2002) wordt hieronder specifiek ingegaan op de dreiging van Nucleaire-, Radiologische-, Biologische- en Chemische (NRBC) wapens.

In de interne politieke situatie van Irak is inmiddels een belangrijke wijziging opgetreden. Het Iraakse regime heeft een - in eerstgenoemde notitie al voorspelde - volte face gemaakt door aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties (VN) kenbaar te maken dat zonder voorwaarden vooraf toestemming wordt verleend voor terugkeer van VN-wapeninspecteurs naar Irak. Over de vraag of en zo ja, wanneer de wapeninspecteurs zullen terugkeren vindt thans in veel graden, in het bijzonder de VN-Veilighedsraad, overleg plaats.

Dreiging van Nucleaire en Radiologische Wapens

Momenteel beschikt Irak niet over nucleaire wapens. Na de Golfoortog werd, door de inspecties van UNSCOM, de ontmanteling van het Iraakse nucleaire programma overgelaten aan experts van het Internationale Atoomagentschap (IAEA). In november 1993 verklaarde de directeur-generaal van de IAEA in deze richting te zijn geslaagd. Een groot deel van de Iraakse nucleaire installaties bleek al tijdens de Golfoortog te zijn vernield en het restant was onder supervisie van de IAEA ontmanteld. Toch weigerde de IAEA een eindoordeel te geven over de volledigheid van de ontmanteling van het nucleaire programma van Irak, mede omdat Irak nog niet aan alle gestelde voorwaarden had voldaan. Zo had Irak nog steeds geen volledig beeld gegeven van haar nucleaire activiteiten en leveranciers. Op 22 september 1991 wisten IAEA inspecteurs de hand te leggen op het archief van het Iraakse nucleaire programma. Het Iraakse nucleaire programma was nagenoeg volledig gericht op het produceren van kernwapens op basis van hoogverrijkt uranium. Om daar inhoud aan te kunnen geven, moest men eerst beschikken over een verrijkingsinfrastructuur van voldoende omvang. Irak koos voor een tweeledige aanpak: elektromagnetische isotopenafcheiding (EMIS) en gascentrifugeverrijking. Ten tijde van de Golfoortog had Irak al enige praktijkervaring opgedaan met ultracentrifuges, van praktische verrijking was nog geen sprake. Voor routinematige verrijking, b.v. met een cascade van 50 centrifuges, zou Irak tenminste nog enige jaren nodig hebben gehad. Alles wijst er op dat Irak uiteindelijk voor de ultracentrifugetechniek had gekozen. Ondanks de hier genoemde ontmanteling, zijn er wel

Defensie

aanwijzingen dat Irak belangrijke onderdelen van haar nucleaire programma heeft weten te verstopten (zowel in materiële als in immateriële zin). De grootste dreiging gaat momenteel uit van Iraakse nucleaire expertise. Bagdad beschikt over duizenden technici en wetenschappers die aan een nieuw nucleair programma deel kunnen nemen. Deze kennis en kunde wordt zo veel mogelijk op peil gehouden, zodat het nucleaire programma op ieder tijdstip kan worden gereactiveerd. In de huidige situatie, voornamelijk door de sancties, wordt aangenomen dat Irak niet in staat is op korte termijn over nucleaire wapens te beschikken. Als alle sancties tegen Irak zijn opgeheven heeft Irak vijf tot zeven jaar nodig om een simpel kernwapen te ontwikkelen. In het geval dat Irak nu over voldoende splijtstof zal beschikken, bijvoorbeeld door illegale leveranties, is het land in staat om binnen één jaar een simpel kernwapen te ontwikkelen.

Er zijn tot nu toe geen aanwijzingen dat Irak momenteel radiologische wapens bezit en productie van radiologische wapens nastreeft. In het verleden probeerde Irak deze wapens te ontwikkelen door zirkonium te bestralen en dit als radiologisch wapen te gebruiken. Irak wilde met dit wapen een mogelijke barrière opwerpen tegen vijandelijke troepen; door een stuk terrein radioactief te bismetten. Echter, omdat dit wapen inefficiënt bleek (troepen kunnen zich goed beschermen tegen radioactieve besmetting) en zonder nucleaire technici werd ontwikkeld heeft Irak de verdere ontwikkeling van dit wapen gestaakt.

Niettemin moet Irak in staat worden geacht dergelijke wapens relatief makkelijk te kunnen vervaardigen. Irak beschikt over voldoende kennis om deze wapens te produceren.

Dreiging van Biologische Wapens

Aangenomen wordt dat Irak een deel van zijn biologische wapenprogramma aan UNSCOM-inspecties heeft weten te onttrekken. Het is zelfs mogelijk dat Irak nog over een restant strijdmiddelen beschikt. De kwaliteit zal echter zodanig zijn teruggelopen dat van een effectieve inzet nauwelijks sprake kan zijn.

Belangrijker dan de beschikbare strijdmiddelen echter zijn de productiemiddelen waarmee verse strijdmiddelen kunnen worden geproduceerd. Irak wordt in staat geacht de productie van zijn diverse biologische strijdmiddelen binnen een aantal maanden te hervatten en een strategisch belangrijke hoeveelheid te produceren. Irak kan met zekerheid biologische strijdmiddelen produceren van het type Ricin, Antrax en Botulisme. Deze middelen kunnen in de bestaande faciliteiten worden geproduceerd met gebruikmaking van bestaande grondstoffen en uitrusting.

Momenteel is moeilijk in te schatten in hoeverre deze installaties nog beschikbaar zijn en/of daarin geplaatste uitrusting naar elders, b.v. woonhuizen en civiele laboratoria is verplaatst. Het inzetten van deze strijdmiddelen door middel van ballistische raketten met een eenvoudige biologische kop is buitengewoon moeilijk, omdat een grote kans bestaat, dat het merendeel van het strijdmiddel door inslag zal worden vernietigd. Als het strijdmiddel de inslag zal overleven dan kan een relatief klein gebied worden besmet.

Een Iraaks aangepast E-29 trainingsvliegtuig tot UAV (Unmanned Aerial Vehicle) kan als drager van biologische strijdmiddelen worden gebruikt; een bereik tot 600 km is mogelijk.

Dreiging van Chemische Wapens

De UNSCOM-inspecteurs hebben halverwege jaren negentig er op toegezien dat een zeer grote hoeveelheid chemische strijdmiddelen werd vernietigd. Bij de vernietigde chemische strijdmiddelen waren onder andere het zenuwgas Sarin, het strijdmiddel Tabun en blaren veroorzakende strijdmiddelen. Verder werden ook duizenden vliegbuigbommen, artillerie granaten, artillerie raketten en chemische koppen voor ballistische raketten vernietigd.

In de 90-er jaren heeft Irak tussen de 600 en 700 ton chemische strijdmiddelen veilig weten te stellen. Bovendien gaat men er vanuit dat Irak een verborgen voorraad heeft van 200-300 ton zenuwgas van het VX-type, 200 ton van het klassieke zenuwgas Sarin en 200 ton met een hoge zuiverheidsgraad. De hiervoor genoemde getallen zijn gebaseerd op dezerzijds bekende gegevens van januari 2000.

Defensie

Op dit moment moet er van worden uitgegaan dat Irak over enige honderden tonnen chemische strijdmiddelen kan beschikken. Recente gegevens over de samenstelling en kwaliteit van dit arsenaal, overgebleven uit de periode van vóór de Golfoorlog, zijn niet beschikbaar. Of Irak dit arsenaal heeft weten aan te vullen met recente productie is eveneens niet bekend. Irak bezit ook de kennis om een eenvoudige chemische kop op een ballistische raket te monteren ofschoon een effectiviteit van zo'n wapen beperkt is. Bij de inslag zal het chemische strijdmiddel in omvangrijke mate worden vernietigd. De grootste bedreiging gaat uit van Iraakse kennis en kunde om artilleriegranaten en raketten te kunnen produceren met chemische strijdmiddelen.

Dreiging van Ballistische Raketten

Na de Golfoorlog hebben de UNSCOM-inspecteurs er op toegezien dat alles wat betreft ballistische raketten van het SCUD-type wat niet door de oorlogshandelingen was vernietigd, alsnog vernietigd werd. Het is echter aannemelijk dat Irak een onbekend aantal (middelrange afstands)raketten voor de UNSCOM-inspecteurs heeft weten te verborgen (bijvoorbeeld aangetoond verschil tussen vernietigde raketten en vernietigde raketten en in het bezit zijnde voor de oorlog) om deze – indien mogelijk – in te zetten in een noodsituatie. In deze zin blijft er sprake van een potentiële dreiging.

Conform VN-resoluties is Irak geoorloofd over kortereafstandsraketten te beschikken. In dit kader ontwikkelt Irak twee systemen voor vaste en vloeibare brandstof met een ontwerpbereik van 150 km. Het primaire doel van deze programma's lijkt vooral het behoud van kennis en expertise op het gebied van ballistische raketten. Irak beschikt over enkele onderzoeks- en ontwikkelcentra waar tests en productie plaatsvinden. Echter, onduidelijk is in hoeverre Irak in staat is om op korte termijn zijn programma's voor middelrange afstandsraketten (bereik 1.000 – 3.000 km) te hervatten. Immers, de omvangrijke steun aan de Iraakse raketprogramma's in de jaren vóór de Golfoorlog is weggevaallen. Alleen wanneer relevante VN-sancties niet meer van kracht zouden zijn, wordt Irak in staat geacht om met buitenlandse hulp in vijf tot zeven jaar een raket met een bereik van 1.000 km te kunnen ontwikkelen. Daarom probeert Irak ondanks de sancties, met meer dan 500 buitenlandse firma's clandestien te onderhandelen, om zo belangrijke raketonderdelen te bemachtigen.

Beoordeling

De NRBC-dreiging die momenteel van Irak uitgaat is voornamelijk gebaseerd op de beschikbare Iraakse kennis en kunde op het gebied van massavernietigingswapens. Het Iraakse regime heeft in het verleden bewezen dat het inzetten van chemische strijdmiddelen en ballistische raketten tegen een tegenstander een reële optie is.

SPROED

19 Sept. 2002

Dit 200201656

Ministerie onderdeel

MIVD (Kabinet-Directie)

Uitgaand stuk (Invullen door het BDI o.g. secretarie

getypt door

gecoll. door

Staller

Staller

verzendsdatum

verzonden door

Bezoekadres

20-9-02

Staller

Doorkleenummer

Blauwe brief

Brief

Nota

Telegram

Telex

Kladd

Onderwerp

NRBC - dreiging Irak

Aan

leden van het CVI

Mede te zenden bijlagen

Aantal

Dreiging van chemische, radiologische, biologische en chemische (NRBC) wapens (3 blz)

Staller

Aanwijzingen voor het BDI o.g. de secretarie

Toestel

Datum

Paraaf /

19 Sept 02

Vernietigingsdatum

Vervolg- en medeparaten vooraf

Dienstonderdeel

Ontv.

Verz.

Paraaf

Te zenden afschriften

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

ex. van

Staller

Eindparaaf

DMIID

Arrestatie paraaf

19/9

Afgedane stukken

Ter kennisneming achteraf

Overlagde dossiers

Archief

1/10

04 TKT 2002

Codenummers

Ministerie van Defensie

Verkruisde vinkje verwijgd moet worden op pagina